

TATSUMI

strip (en tekenfilm) als volwassen kunstvorm

De filmmaker

De Singaporese Eric Khoo is een filmische duizendpoot. Hij produceert films voor anderen, schrijft scenario's, werkt als cameraman en regisseerde een aantal korte en lange films. Het IFFR vertoonde eerder al twee korte films en een speelfilm. Zijn favoriete film is het rauwe psychologische drama *Taxi Driver* van Martin Scorsese (van wie het festival zijn nieuwste film, *Hugo*, vertoont). In *Taxi Driver* speelt Robert De Niro een loser die aan de onderkant van de maatschappij bungelt, net als de personages in Khoo's werk. Misschien komt Khoo bij de schoolvoorstelling op bezoek om vragen te beantwoorden – als zijn drukke schema dat toelaat. Khoo zit dit jaar namelijk in de Tiger Award Jury, en zal dus samen met de andere juryleden veel in de zaal zitten om de vijftien genomineerde films van jong regietalent te bekijken. In de jaren tachtig tekende Khoo strips voor lokale kranten en magazines. Die ervaring kwam goed van pas toen hij Yoshihiro Tatsumi wilde overtuigen dat hij dé man was om diens autobiografie te verfilmen. Pas toen Khoo zijn getekende schetsen liet zien, ging de oude meester overstag.

Het verhaal

De kans is groot – zelfs als je een grote stripfanaat bent – dat je nog nooit van Yoshihiro Tatsumi hebt gehoord. De nu 76-jarige Japanner stond echter aan de basis van een striprevolutie in Japan, door als eerste manga's voor volwassenen te maken. Hij bedacht de verzamelnaam voor het soort strips dat niet voor kinderen is bedoeld: gekiga. Over zijn eigen kinderjaren tekende Tatsumi ook een autobiografie van 800 (!) pagina's: *A Drifting Life*. De film *Tatsumi* vermengt zijn levensverhaal met vijf van zijn korte verhalen. Daarmee is het tegelijkertijd een persoonlijk portret, een geschiedenisles over Japan na de Tweede Wereldoorlog én een stoomcursus gekiga! De stem van de verteller die je hoort is trouwens die van Yoshihiro Tatsumi zelf.

Manga

In Nederland hebben we strips, in Amerika comics en in Japan manga. In het thuisland is de manga ongekend populair bij jongens, meisjes, mannen én vrouwen. De tekenaars worden vereerd als popsterren. De bekendste en belangrijkste tekenaar was Osamu Tezaku, de schepper van *Astro Boy*. Je zou kunnen zeggen dat Tezaku de Walt Disney van Japan is en kreeg als bijnaam 'De God van Manga'. Het is veelzeggend dat ook *Tatsumi* een eerbetoon brengt aan deze invloedrijke artiest. Ook omdat Tatsumi zelf juist een heel andere weg in sloeg dan zijn grote voorbeeld. Hij bedacht daarvoor in 1957 de term gekiga: strips die qua onderwerpeuze voor volwassen lezers waren bedoeld. Letterlijk betekent gekiga 'dramatische plaatjes'. In Nederland vind je vertaalde populaire manga-reeksen alleen in gespecialiseerde stripwinkels. De vertaling is trouwens ook visueel: de bladzijdes moeten worden gespiegeld omdat Japanners gewend zijn om hun boeken van rechts naar links te lezen. Als je goed kijkt, zie je dat ook aan de oogbewegingen in de allerlaatste scène van *Tatsumi*, die zich in een boekwinkel afspeelt.

Stijl

Tatsumi ziet er wel anders uit dan de gebruikelijke anime's. De vrouwelijke personages hebben geen overdreven grote ogen bijvoorbeeld, en de film heeft een erg sober kleurenpalet. Dat is een bewuste keuze, want regisseur Khoo blijft daardoor dicht bij de oorspronkelijke strips van *Tatsumi*. De meeste manga's worden namelijk zwartwit gepubliceerd, of met een enkele steunkleur, want dat maakt het lekker goedkoop. Om de verschillende verhaalsegmenten te onderscheiden gaf Khoo ze allemaal een andere hoofdkleur. De biografische gedeeltes zijn wel allemaal volledig ingekleurd. Voor een tekenfilm is de animatie ook erg subtiel; er beweegt niet zo gek veel. Ook dat is een artistieke keuze, en zorgt dat de verfilming dicht bij het bronmateriaal blijft.

Anime

Dat wij in het westen redelijk vertrouwd zijn met het mangafenomeen, komt vooral door de Japanse tekenfilmseries en –films. Die worden vaak door ons ook 'manga' genoemd, maar dat is fout: de juiste term is anime. Series als *Pokemon*, *Naruto* en *Dragon Ball Z*, maar ook computergames als *Professor Layton* hebben een herkenbare, typische tekenstijl. Maar ook een film als *Tatsumi* is dus officieel een anime.

Opdracht vóór het bekijken van de films

Research!

Van animatiefilms wordt meestal aangenomen dat ze voor kinderen bedoeld zijn. Maar er zijn ook animatiefilms die nadrukkelijk voor volwassenen zijn gemaakt. Zoek op YouTube naar de trailers van *Persepolis*, *Waltz with Bashir* en *Mary and Max*.

Beantwoordt nu de volgende vragen:

1. Waaraan kun je zien of afleiden dat dit volwassen animatiefilms zijn?
2. Welke van deze films lijkt jou het interessantst en waarom?
3. Kun je overeenkomsten vinden tussen de films waarvan je net de trailers gezien hebt en het beeldmateriaal van *Tatsumi*?

Een ander voorbeeld van strips voor volwassenen zijn de zogeheten graphic novels (of striproman, beeldroman). Veel bekende grote films en series zijn verfilmingen van graphic novels. Zoek op het wereldwijde web en kijk wie de meeste grote producties kan vinden die van oorsprong een striproman zijn.

Opdracht na het bekijken van de films

Teken zelf een autobiografische strip

Yoshihiro Tatsumi verwerkte zijn eigen kindertijd, jeugd en begindagen als striptekenaar op papier – hij tekende er maar liefst achthonderd pagina's mee vol. Stel dat jij jouw leven tot nu toe zou moeten 'verstrippen': welke gebeurtenissen zouden er dan afsluit in moeten zitten, omdat ze zo belangrijk of bepalend zijn geweest? Kies daaruit een gebeurtenis die je naar een pagina van minimaal vijf plaatjes vertaalt. De stijl hoeft natuurlijk niet overeen te komen met die van Tatsumi, ook de gebruikte materialen en technieken zijn vrij. Als je wel graag een echte manga-pagina maakt, probeer dan ook de bijpassende leesrichting (dus van rechts naar links) aan te houden!

